

Ed.

380. Nefndarálit

[63. mál]

um frv. til lánsfjárlaga fyrir árið 1988.

Frá minni hl. fjárhags- og viðskiptanefndar.

Við meðferð málsins í nefnd hefur meiri hl. tekið ákvörðun um að auka erlendar lántökur verulega. Er það í fullkominni mótsögn við ítrekaðar yfirlýsingar einstakra ráðherra efnahagsmála að það sé einn hornsteinn stefnu ríkisstjórnarinnar í efnahagsmálum að draga verði verulega úr erlendum lántökum (sjá fylgiskjal VII með frv. til lánsfjárlaga).

Minni hl. telur að sjálfsögðu eðlilegt að reynt sé að afgangi lánsfjárlög og fjárlög samtímis. Nú eru aðstæður hins vegar þannig að forsendur lánsfjárlaga og fjárlaga fyrir næsta ár eru allar svo óljósar að afgreiðsla þessara mála við núverandi aðstæður er hrein markleysa.

Minni hl. telur því að miðað við þá óvissu sem nú er ríkjandi í efnahagsmálum sé ekki kleift að afgreiða með eðlilegum hætti frumvarp til lánsfjárlaga fyrir árið 1988.

Flestallar efnahagsforsendur samfélagsins eru afar óljósar:

1. Fjármálaráðherra hefur lýst því yfir að fljótlega þurfi að grípa til „umtalsverðra efnahagsaðgerða“. Hann hefur ekki fengist til þess að greina frá því í hverju þær aðgerðir eru fólgnar.
2. Utanríkisráðherra lýsir yfir því að „raunvaxtaokri verði að linna“ (Dagblaðið Tíminn 19. des.).
3. Viðskiptaráðherra neitar að grípa til beinna aðgerða gegn raunvaxtaokrinu og segir að ekki hafi reynt á markaðslögmálin til fulls.

4. Forstjóri Þjóðhagsstofnunar segir m.a. í viðtali í Tímanum 19. des.:

„Útflutningsgreinarnar þola ekki þessa gengisskráningu til lengdar.“ (Sjá enn fremur fylgiskjal.)

Vegna yfirlýsinga, sem fram hafa komið, svo og vegna ágreinings ráðgjafarstofnana ríkisstjórnarinnar um efnahagsmál, Seðlabanka og Þjóðhagsstofnunar, telur minni hl. rétt að afgreiða ekki lánsfjárlagafrumvarp ríkisstjórnarinnar fyrr en ákvarðanir um aðgerðir í efnahagsmálum liggja fyrir. Því telur minni hl. eðlilegast að efri deild afgreiði nú frumvarp til lánsfjárlaga með svofelldri

RÖKSTUDDRI DAGSKRÁ:

Þar sem allar forsendur lánsfjárlagafrumvarpsins eru óljósar og ríkisstjórnin stefnir að víðtækum aðgerðum í efnahagsmálum telur deildin rétt að frumvarpi til lánsfjárlaga fyrir árið 1988 verði vísað frá og tekur fyrir næsta mál á dagskrá.

Guðrún Agnarsdóttir sat fundi nefndarinnar og er sammála áliti minni hl.

Alþingi, 19. des. 1987.

Svavar Gestsson,
frsm.

Júlíus Sólnes,
með fyrirvara.

Fylgiskjal.

RÍKISSTJÓRNIN TAKI AF SKARIÐ (Dagblaðið Tíminn, 19. des. 1987.)

Steingrímur Hermannsson utanríkisráðherra segir að frjálshyggjan á sviði peningamála muni sigla hér öllu í strand, ef ekki verði gripið í taumana strax. Ekki sé rétt að bíða og sjá til hvort verði geti að einhver heilög hagfræðilögmál kunni að virka eins og viðskiptaráðherra segist vilja. Slík lögmál geti ekki virkað hér á landi miðað við verðbólguástandið og því megi ekki bíða með aðgerðir þar til annað hvert fyrirtæki í landinu verði komið í þrot.

Raunvaxtaokrið sé slíkt á Íslandi núna að engu tali taki og það hafi sýnt sig að alls ekki sé verjandi að láta „gráa“ peningamarkaðinn leika lausum hala öllu lengur. Allir helstu aðilar í bankakerfinu verði að skila strax inn tillögum til ríkisstjórnarinnar svo að hún geti bundið enda á þetta hrikalega ástand.

Fylgjast þarf betur með.

„Ég minni á það að í umræðunni um stefnuræðu forsætisráðherra, þá gagnrýndi ég nokkuð hart skort á harðri stjórn í peningamálum. Ég tiltók þá sérstaklega mikinn vaxtamun og háa raunvexti. Þessu var nú mótmælt strax næsta dag af seðlabankastjóra og fullyrti hann að háir raunvextir hefðu lítil áhrif á verðbólgu. Mér sýnist allt annað komið í ljós núna og vek ekki síst athygli á ágætri ræðu Tryggva Pálssonar hjá Landsbankanum, um skort á eftirliti með mjög mikilvægum þáttum í peningamálum landsins,“ sagði Steingrímur Hermannsson, utanríkisráðherra og ráðherra utanríkisviðskipta, í viðtali í Tímanum í gær.

„Það þarf að fylgjast betur með mjög mikilvægum þáttum í peningamálum landsins, eins og t.d. með kaupleigufyrirtækjunum, verðbréfamarkaðnum o.fl. Það er alveg rétt sem Tryggvi segir að það er ekki nóg að binda fjármagn bankanna ef hitt leikur lausum hala og menn taki til dæmis erlend lán eins og þeim sýnist. Þá má færa rök að því að slík binding bankanna leiði til vaxtahækkunar hjá bönkum, því að það dregur úr því fjármagni sem þeir hafa til ráðstöfunar. Með þessu lenda þeir í meiri samkeppni við þennan „gráa“ markað.

Verðbólga og raunvaxtaokur.

„Ég vil því segja að núna þegar það virðist vera orðið almennt viðurkennt að raunvextir hér á landi séu allt upp í þriðjung til tvöfalt hærri en gerist í nágrannalöndum okkar, eins og kom glögg fram í yfirlitinu í Tímanum, þá held ég að menn hljóti nú að fara að viðurkenna að svona getur ekki gengið. Þetta mun ríða fjölmörgum fyrirtækjum að fullu og getur ekki gert annað en að blása mjög í glóðir verðbólgunnar.

Ég er því ósammála því sem kom fram hjá viðskiptaráðherra, Jóni Sigurðssyni, að menn ættu nú að bíða og sjá til hvort þetta markaðslögmál virki. Ég er ansi hræddur um að menn bíði of lengi og skaðinn verði orðinn of mikill. Ég legg á það áherslu að þeir sem með peningamálin fara geri strax tillögur til ríkisstjórnarinnar um aðgerðir til þess að draga úr vaxtamun bankanna og draga úr þessu raunvaxtaokri sem er að drepa hér annað hvert fyrirtæki.

Heilög lögmál hagfræðinnar.

„Ég vek einnig athygli á því að við erum fyrir löngu búin að fá reynslu af því að í þessu litla efnahagsþjóðfélagi okkar, sem er langt frá því að vera í jafnvægi, þar gilda alls ekki þessi heilögu lögmál hagfræðinnar.“

Benti hann á að erlendis væru menn að hækka eða lækka vexti um hálfan af hundraði með verulegum árangri. Hér tækju menn lánin án þess að spyrja um hverjir vextirnir eru. Það þyrfti ekki að spyrja marga bankastjóra að því til að sannreyna að ekki nema örfáir lántakendur spyrji út í vexti þegar þeir sækja um lán. Það eina sem menn spyrja um er hvort þeir geti fengið lán eða ekki.

Þetta hljóta þeir viðskiptaráðherra og seðlabankastjóri að vita ef þeir bara vilja. Það getur vel verið að þegar verðbólgan er orðin svona 3–4% og jafnvægi komið á efnahagsmálin, þá fari svona lögmál að gilda. Það er bara svo langt frá því að það geti gerst í dag. Frjálshyggjan á sviði peningamála fer með allt hér til andskotans ef ekki verður fljótlega gripið í taumana,“ sagði Steingrímur Hermannsson utanríkisráðherra að lyktum.

SPÁ SEÐLABANKA ER ÚRELT (Dagblaðið Tíminn, 19. des. 1987.)

Eins og Tíminn greindi frá í gær áætla Seðlabankinn, í nýrri spá um þróun framfærsluvísitölunnar á næsta ári, að verulega dragi úr verðbólgu á næsta ári og að um mitt ár kunnir hún að nema um 10 prósentum.

Tíminn leitaði í gær eftir áliti Þórðar Friðjónssonar, forstjóra Þjóðhagsstofnunar, á verðbólguþáttum Seðlabankans.

Þórður segir þessa spá byggða á forsendum Þjóðhagsáætlunar og því sé hún í raun úrelt þar sem orðið hafi miklar breytingar á efnahagshorfum frá því að þjóðhagsáætlun var sett fram. Hann sagði að þar væru fjórir þættir sem mestu máli skiptu.

Í fyrsta lagi hefðu viðskiptakjör versnað vegna gengisfalls dollars, og sömuleiðis vegna hruns á verðbréfamörkuðum erlendis.

Í öðru lagi væru líkur á minni sjávarafla á næsta ári en gert var ráð fyrir.

Í þriðja lagi væri fyrirsjáanlegt að halli á viðskiptum við útlönd yrði meiri á þessu ári en áætlað var.

Í fjórða lagi væri afkoma útflutningsfyrirtækja orðin mjög slæm við núverandi skilyrði.

Þórður sagði að þegar búið væri að taka saman þessi atriði og önnur sem ekki væru eins veigamikil, þá væru forsendur verðbólguþspár Seðlabankans brostnar og spáin þar með úrelt. Hann sagði að þar að auki kæmi, eins og Seðlabankinn talar um, væntanleg kjarasamningagerð á fyrstu mánuðum næsta árs.

Þórður sagði að menn hlytu á næstu dögum að taka afstöðu til breyttra efnahagsaðstæðna og í kjölfarið að marka efnahagsmálunum þann farveg sem menn vildu stefna í á næsta ári. „Á Þjóðhagsstofnun er nú verið að vinna nýja þjóðhagsspá þar sem verðbólguþspá verður auðvitað innifalin. En við reiknum ekki með því að ljúka þeirri vinnu fyrr en í byrjun ársins en höfum bent á að menn verði að taka sem fyrst afstöðu til versnandi efnahagshorfa. Verðbólguþspá fyrir næsta ár hlýtur að vera háð því hvornig menn ákveða að leysa aðkallandi vandamál.“

Þórður sagði að með flestum mælikvörðum væri hægt að rökstyðja að verðbólgan væri um 30% nú.

Það kom einnig fram hjá Þórði að ljóst væri að fastgengisstefnan gæti ekki staðist til lengdar miðað við óbreyttar aðstæður. „Útflutningsgreinarnar þola ekki þessa gengisskráningu til lengdar þannig að annaðhvort verður að fella gengið eða gera ráðstafanir til að draga úr tilkostnaði þessara greina. Þetta tvennt kemur til greina. Það er alveg ljóst að ekki er hægt að bíða langt fram á næsta ár með aðgerðir,“ sagði Þórður Friðjónsson.